

MUSSEN IN LEUSDEN

Henk Bokkers

Tegelijk met het huismussenonderzoek in Amersfoort is in Leusden en Achterveld (gemeente Leusden) een zelfde onderzoek gedaan. De telling is verricht door vrijwilligers van de Vogelwacht Utrecht, afdeling Amersfoort, samen met leden van de KNNV Amersfoort. Dit was een nulmeting, om in de toekomst te kunnen kijken of en in hoeverre de mussenstand vooruit of achteruit gaat. Amersfoort wil de gegevens ook gebruiken om er beleid mee te maken.

De methode die gebruikt is in Amersfoort, is exact overgenomen voor Leusden. Om dit te kunnen waarborgen, heb ik zelf zowel in Leusden als in Amersfoort een wijk geteld. Het leek een eenvoudige opdracht. Fiets door de wijk en als je mussen hoort of ziet, probeer te kijken hoe groot de groep is, door de mannetjes te tellen. We nemen aan dat er evenveel mannetjes als vrouwtjes zijn. Dus het aantal mannetjes keer 2 levert het totale aantal mussen op.

Zowel in Leusden als in Achterveld is uitsluitend geteld in verstedelijkt gebied, en niet op het platteland, omdat de gegevens anders moeilijk te vergelijken zijn. De getelde groepen worden, qua grootte, verdeeld in 4 categorieën: losse mannetjes (A), 2 t/m 5 mannetjes (B), 6 t/m 10 (C) en meer dan 10 (D).

Huisemus - Bert Geelmuijden

Mussen tellen is best lastig

Naast een leger tellers door alle wijken van het dorp, is aan de burgers gevraagd op te geven waar zij mussen aantreffen. Een aantal mensen heeft daar gebruik van gemaakt en mij bericht waar bepaalde kolonies zich bevonden. Tijdens de

telling is ook gekeken naar de habitat waarin de mussen zich bevonden. Een eerste inventarisatie leerde mij dat er zeer veel in bijna ondoordringbare hagen en dichte struiken zitten, als bescherming tegen predators. Dit maakte meteen dat de telling daardoor veel lastiger was dan in eerste instantie werd vermoed. Eigenlijk zou je bij iedere kolonie langdurig moeten kijken hoeveel mussen er zitten. Dit bleek ook uit de aanvullende gegevens van de niet-tellers. De groepen die door deze mensen aangeleverd werden, waren altijd groter dan de groepen die onze gewaardeerde tellers vonden. Waarschijnlijk resultaat van langer kijken in de eigen tuin. Hier komt meteen de volgende moeilijkheid om de hoek kijken. Om veel tuinen staan dichte hagen of schuttingen die het moeilijk maken een groep goed te onderzoeken. Je moet dan afgaan op wat je hoort, en aan de hand daarvan een schatting maken.

Er is geteld in de eerste twee weken van april. In de eerste week was het kil en regenachtig weer. De tweede week leek al iets meer op voorjaar. In het gedrag van de mussen was dat een beetje terug te vinden. Overigens was het beide weken nog erg koud. Bij de tellingen in de eerste week waren wel enkele mannetjes alleen aan het zingen in de dakgoot. Gedurende de tweede week waren dat er veel meer. Blijkbaar zoeken ze dan een leuke plek op, verwijderd van de groep. De losse mannetjes of paartjes in de dakgoot (op een andere plek in het zonnetje) bleken bijna altijd in de buurt van een groep te zitten.

Resultaten Leusden

In de industriewijken van Leusden, zoals De Horst en Princenhof met hun platte daken, komen bijna geen mussen voor. Hier en daar een kleine kolonie in de wel aanwezige dichte ligusterhagen. In de nieuwbouwwijk de Tabaksteeg komen enkele groepjes voor, het meest in de overgangszones met de oude wijken. In de eurowoningen met platte daken, waar weinig dichte struiken tegen de woningen staan, komen weinig mussen voor. Ook het parkachtige karakter van deze wijk werkt hier tegen de mus. Die heeft liever een open landschap dan een bosrijk gebied.

Ook in Amersfoort leven in de wijken met een bosachtig karakter bijna geen mussen. In de oudste wijk van Leusden (Hamersveld, gebouwd in de jaren 50) komen de meeste voor. Dit heeft waarschijnlijk te maken met de broedmogelijkheden binnen de wijk. Verder zijn er concentraties in gebieden waar gevoerd wordt. Dit is in de omgeving van kinderboerderijen, boerderijen, particuliere kippenhouders en op andere plaatsen waar een groot deel van de winter dieren gevoerd worden. Een ander opvallend punt is dat mussen de omgeving van grote vijvers of andere grote wateren vermijden. Deze omgeving is vaak wat kaler, waardoor predators mogelijk meer kans hebben een mus te verschalken. Ook opvallend is de afwezigheid van mussen in de omgeving van hoogbouw. Bijna nergens werden ze hier aangetroffen of soms betrof het minimale aantallen, waarvan de groepen zich in de laagbouw in de buurt bevonden.

Het verschil in de tellingen tussen de eerste en tweede week is niet echt groot. Kolonies kunnen zich een beetje verplaatst hebben. Door het betere weer waren meer mussen zichtbaar om te tellen, maar ook bleven er toen nog vele verscholen in de dichte vegetatie. Dit bevestigt de bewering dat mussen in de broedtijd niet

verder dan 150 meter van hun nesten vandaan komen. Ook buiten de broedtijd zwerven ze niet meer dan 600 meter weg. Alleen jonge vogels willen nog wel eens enkele kilometers uitzwermen.

Een ander punt was de grootte van de groepen in de dichtst door mussen bevolkte wijken van Leusden. Een aantal groepen werd geregistreerd. De vrij grote groepen liepen bij bestudering van de kaart zo in elkaar over dat het eigenlijk een heel grote groep was, die als het ware een groot deel van de wijk bewoonde. Broedgelegenheid vonden de mussen onder de dakpannen van woningen van ongeveer 30 jaar oud en ouder, ook in mussenflats die mensen hebben opgehangen of die bij kinderboerderijen gebruikt worden, en in zeer dichte hagen.

Resultaten Achterveld

De kern van Achterveld wordt omringd door boerderijen. Uit het voorgaande verhaal bleek al een beetje dat hier naar verhouding de meeste mussen voorkomen. De concentratie in het dorp is beduidend hoger dan in Leusden. De meeste woningen hebben een relatief grote tuin, waar vaak huisdieren, zoals kippen, worden gehouden. Hierbij voelen mussen zich thuis, ook hier viel op dat er rond de vijvers weinig mussen voorkwamen. Een ander opvallend punt in Achterveld is het ontbreken van mussen in het noordoostelijke deel van de bebouwing. Mogelijk komen hier meer ringmussen voor, hoewel die ook vaak samen gezien worden met de huismus.

Aantallen

Zoals hierboven omschreven is het heel moeilijk om aantallen te schatten. Toch wil ik een poging wagen. Uitgaande van voorzichtig gekozen gemiddelde groeps-groottes en aangenomen dat ieder mannetje een vrouwtje heeft, komen we uit op de volgende getallen.

Groep	mannetjes per groep	gemiddelde groeps-grootte	aantal groepen	totaal aantal mannetjes	totaal aantal huismussen
A	1	1	62	62	124
B	2-5	3	69	207	414
C	6-10	7	21	147	294
D	>10	10	9	90	180
					<i>Totaal 1012</i>

Tabel 1 Aantal getelde huismussen in Leusden in 2013.

Groep	mannetjes per groep	gemiddelde groeps-grootte	aantal groepen	totaal aantal mannetjes	totaal aantal huismussen
A	1	1	4	4	8
B	2-5	3	9	27	54
C	6-10	7	9	63	126
D	>10	10	3	30	60
					<i>Totaal 248</i>

Tabel 2 Aantal getelde huismussen in Achterveld in 2013.

We kunnen er van uitgaan dat niet ieder mannetje een vrouwtje heeft en omgekeerd. Een grove schatting geeft aan dat er in de getelde gebieden van Leusden tussen de 900 en 1100 mussen zitten. Voor Achterveld ligt het aantal tussen 220 en 270.

Huisvlieg - Jan van der Greef

Tenslotte

De vervolgstap zal zijn om over één of twee jaar een nieuwe telling uit te voeren om te zien hoe snel de mussenstand vooruit of achteruit gaat. Met veel dank aan de tellers die zich belangeloos hebben ingezet, te weten: Willem van Dijk, Anna-Marie Velthuisen, Tom Huijbregts, Ankie en Fred de Boer, Jan Westerhof, Wilma en Edwin Rozeboom, Marian Marseille, Hetty van de Heuvel. Daarnaast danken wij de gemeente Leusden, die zeer welwillend heeft meegewerkt om ons van de juiste kaarten te voorzien.

Verder wil ik iedereen bedanken voor de opmerkingen en commentaren die ik ontvangen heb. We zullen heel goed kijken wat we kunnen gebruiken bij een volgende telling. Ook in Amersfoort zijn diverse commentaren binnengekomen die bekeken zullen worden, zodat we van elkaar kunnen leren.